

ΑΞΙΟΠΟΙΝΕΣ ΠΡΑΞΕΙΣ

7.3.1. Αξιόποινες πράξεις. Προστατευόμενο έννομο αγαθό. Τρεις σταθμοί εξέλιξης του ποινικού δικαίου: (1) ιουστινιάνειο δίκαιο, (2) Έκλογή των Ίσαύρων (συρική δυναστεία), (3) μακεδονική δυναστεία.

7.3.4. Έγκλήματα κατά ζωής. **Ανθρωποκτονία** → θάνατος (Πανδέκτης) με προϋπόθεση τήν πρόθεση. Έκλογή → διάκριση έκουσίου και άκουσίου φόνου. Ανθρωποκτονία εν συμπλοκή = άκούσιος φόνος. Ανθρωποκτονία εν θυμῶ → εξαιρείται του Κορηλίου Νόμου. Μακεδονική περίοδος: ποινή → θάνατος ή έξορία. Έπι Κωνσταντίνου Πορφυρογεννήτου γίνεται άναφορά στις διαφορές στην ύποκ. υπόσταση της ανθρωποκτονίας, που επηρεάζουν την ποινή, και θεσπίζεται ως ποινή ή ισόβια έξορία από τον τόπο του εγκλήματος με άλλες περιουσιακές συνέπειες (βλ. σ. 200). Άμβλωση → έγκλημα κατά της ζωής στο κανονικό δίκαιο. Μαγεία και φαρμακεία → κατά ζωής → Κορηλίου Νόμος.

7.3.5.1. **Ληστεία**. Στο παλαιό δίκαιο διωκόταν ως ανθρωποκτονία ή βία ή κλοπή (κοινά στοιχεία → βία και δόλος). Στον Πανδέκτη αυτονομεείται ως έγκλημα. Κείμενο σελ. 201. Λησταί → άνάληψη ένοπλης επιθετικής δράσεως κατά πολιτών και με ένέδρα (πβ. στην παραβολή του καλού Σαμαρείτου: ...λησταῖς περιέπεσεν...).

Ποινή: θάνατος δι' άνασκολοπισμοῦ (φοῦρκα) ή θηριομαχία. Υπότροποι (*famosi latrones* / επίσημοι λησταί: σεσημασμένοι/διαβόητοι για επανάληψη του εγκλήματος) → φουρκισμός στον τόπο του εγκλήματος (→ γενική πρόληψη).

Στην Έκλογή περιλαμβάνεται στην άντικ. υπόσταση ο θάνατος (του θύματος) με ένέδρα. Το μόνο έγκλημα με ποινή τον άνασκολοπισμό.

Οί Μακεδόνες επαναφέρουν τις ιουστινιάνειες ρυθμίσεις. Είναι δημόσιο έγκλημα (*crimen publicum*). Οί υποθάλλοντες ληστές ή συνδραμόντες στην διαφυγή αυτών → ίδια ποινή με ληστές. Ο άμυνόμενος τονίζεται ότι έχει δικαίωμα θανατώσεως του επιτιθεμένου ληστου: *κρείττον γάρ εν τοῖς τοιούτοις βοηθεῖν έαυτῶ ή μετά τὸ παθεῖν επιζητεῖν έαυτῶ τήν εκδίκησιν*.

7.3.5.2. **Άρπαγή γυναικῶν**. Προϊουστινιάνειο δίκαιο: έκουσία άρπαγή → άρπαξ + άρπαγεῖσα → θάνατος στην πυρά. Άν ήταν άκουσία, άλλ' ή γυναῖκα όμως δέν φώναξε για βοήθεια, τότε αυτή είχε περιουσιακές ποινές. Ιουστινιάνειο δίκαιο: άρπαγες → θανατική ποινή + (μόνο για αυτουργούς) δήμευση (ως παρεπόμενη ποινή) –οί συνεργοί απαλλάσσονται από δήμευση. Καθιερώνεται τὸ άνεύθυνο των θυμάτων (είτε συναινούσαν είτε όχι). Έπι άρπαγής έγγάμου γυναικός υπάρχει συρόση άρπαγής και μοιχείας.

Έκλογή: στην άντικ. υπόσταση προστίθεται ή φθορά του θύματος (=γενετήσια έπαφή).

Ποινή: άντικαθίσταται ο θάνατος με ρινότμηση (αυτουργῶν) και έξορία (συνεργῶν).

Μακεδόνες αυτοκράτορες: εισάγεται τὸ στοιχείο του ένόπλου της πράξεως. Ένοπλος άρπαγή: αυτουργός → θανάτωση δια ξίφους, συνεργός → ρινότμηση + μαστίγωση + κουρά. Άοπλη άρπαγή: αυτουργός → χειροκόπηση, συνεργός → έξορία + (σφοδρά) μαστίγωσις + κουρά. Έάν άρπαξ είναι ο δουλος του θύματος → πυρά (για γενική

πρόληψη). Οί ἄρπαγες ἀποκλείονται ἀπὸ ἄσυλο ἢ ἀπόλυση κρατουμένων τὸ Πάσχα. Ἀπαγορεύεται ὁ γάμος ἄρπαγος καὶ θύματος, ἀκόμα κι ἂν συναινοῦν οἱ γονεῖς τῆς ἄρπαγείσης (ὥστε νὰ ἀποθαρρύνωνται οἱ ἐπίδοξοι ἄρπαγες).

7.3.5.3. Ἀπελασία (Abigeatus). Κατηγορία: ἐγκλήματα βίας (λόγω συγγενείας μὲ ληστεία καὶ ἄρπαγή). Ἀντ. ὑπόσταση: ἀφαίρεση ὄχι μεμονωμένων ζώων ἀλλὰ ὀλόκληρης ἀγέλης. Διακρίθηκε ἀπὸ κλοπὴ ἐπὶ αὐτοκράτορος Ἄδριανοῦ.

Ἰουστινιάνειο δίκαιο: παρεχόταν στοὺς δικαστὲς ἐξουσία ἐπιβολῆς ποινῆς ἀναλόγως πρὸς τὴν συχνότητα ἐμφάνισης τῆς πράξης στὴν περιφέρειά τους → μέτρο γενικῆς πρόληψης, ὅπου ἐπιπολάζει τὸ ἔγκλημα. Προσπάθεια ὀρισμοῦ πράξεως: ὁ ἀπελάτης δὲν ἀφαιρῆ μεμονωμένα ζῶα (αὐτὸς εἶναι ὁ ζωοκλέπτης) ἀλλ' ἀπελαύνει εἴτε ὀλόκληρη ἀγέλη εἴτε μέρος αὐτῆς καὶ τὸ κάνει ὄχι εὐκαιρικὰ ἀλλὰ κατ' ἐπάγγελμα. Γιὰ τὸν ὀρισμὸ τῆς ἀγέλης λαμβάνεται ἡ κοινὴ περὶ τοῦ θέματος ἀντίληψη. Ἀπελασία εἶναι κατὰ μία ἄποψη καὶ ἡ ἀφαίρεση ἑνὸς μεγάλου ζώου (ἵππος ἢ βοῦς) λόγω τῆς ζωτικῆς οἰκονομικῆς ἀξίας του. Ἀποκλείεται ὁ ἄδικος χαρακτήρας τῆς πράξεως σὲ πραγματικὴ συγγνωστὴ πλάνη (ἂν ἀφήρεσε ἀγέλη νομίζοντας ὅτι εἶναι δικά του τὰ ζῶα). Ποινὴ → θάνατος διὰ ξίφους (ὅπου ἐνδημεῖ τὸ ἔγκλημα) ἀλλέως μεταλλισμὸς ἢ γιὰ ἐνόπλους θηριομαχία. Οἱ εὐγενεῖς ἄοπλοι ἀπελάτες → ἐξορία ἢ καὶ ἔκπτωση ἀπὸ τὸ ἀξίωμά τους.

Ἐκλογή: τὸ ἔνοπλον δὲν ἐνδιαφέρει. Ποινὲς κλιμακούμενες γιὰ ὑποτροπὴ: πρώτη φορὰ → μαστίγωση, δευτέρη → ἐξορία, τρίτη → χειροκόπηση.

Μακεδόνες: προσάρμοσαν τὶς ἰουστινιάνειες ῥυθμίσεις στὴν Ἐκλογή· διατήρησαν τὴν θηριομαχία γιὰ ἔνοπλους ἀπελάτας.

7.3.5.4. Ἄρπαγὴ γῆς ἢ κινήτων πραγμάτων. Βλ. σελ. 205-207.

7.3.6. Μαγεία. Προῖουστινιάνειο καὶ ἰουστινιάνειο δίκαιο: μαγεία → ἄσκηση μὴ ἀνεκτῆς λατρείας + ἐπικίνδυνες οὐσίες (δηλητηρίαση). μάγος = φαρμακός = γόης. Ποινὴ → θάνατος.

Ἐκλογή: ποινὴ θανατικὴ → ἀποτέλεσμα ὁ θάνατος ἀπὸ χορήγηση οὐσιῶν, ἐξορία + δήμευση → αἰσχροκέρδεια ἀπὸ περιήπτα (μαγικοὶ κατάδεσμοι, φυλακτά).

Μακεδόνες: ἐπαναλαμβάνουν τὴν Ἐκλογή. Καταργεῖται ἡ διάκριση σὲ ἐπιτρεπτὴ λευκὴ μαγεία καὶ ἀπηγορευμένη μαύρη μαγεία.

Στὸ κανονικὸ δίκαιο τὸ ἐπιτίμιο γιὰ καταδέσμους εἶναι ὁ ἀφορισμὸς (βλ. σελ. 208-9).

Μὲ τὴν μαγεία σχετίζεται ἡ ἀστρολογία (πού ὀνομάζεται «μαθηματικὴ τέχνη», *ars mathematica*), ἡ ὁποία ὅμως ἐπεξηγεῖται σὶς διατάξεις ὅτι ἀντιδιαστέλλεται ἀπὸ τὴν γεωμετρία, τὴν μαθηματικὴ ἐπιστῆμη, τὴν ἀστρονομία. Τὰ ὄρια βέβαια ἦταν σὲ κάποιες περιπτώσεις δυσδιάκριτα.

7.3.7. Ἐγκλήματα ἡθῶν. Εἰσαγωγικά (σελ. 210).

Μοιχεία: ἐξώγαμη σχέση μόνο τῆς ἔγγαμης γυναικός· προσβολὴ ὑφισταμένου γάμου. Σὲ αὐτόφωρη μοιχεία → δικαίωμα συζύγου θανατώσεως δράστη. Ποινὴ: ἄνδρας → θάνατος, μοιχαλὶς → περιουσιακὲς κυρώσεις + ἐγκλεισμὸς σὲ μονή (καὶ μὲ ἀναγκαστικὴ μοναχικὴ κουρὰ, ἂν ὁ συζυγὸς δὲν τὴν ἤθελε πιά).

Ἐκλογή. Ποινή: ῥινότμηση καὶ τῶν δύο.

Μακεδόνες: ῥινότμηση + μαστίγωση + κουρά. Ἐπίσης ἐπανῆλθε μία παλαιὰ διάταξη, κατὰ τὴν ὁποία ἐξαιρεῖται ἀπὸ τὸ ἔγκλημα ὅστις συνάπτει ἐρωτικὴ σχέση μετ' ἑγγαμῆ μὲν γυναῖκα, ἢ ὁποία ὅμως δουλεύει ὡς πόρνη (σὲ καπηλεῖον, καπηλικὸν ἐργαστήριον, πορνεῖο κτλ.).

Γιὰ ἄνδρα, πὺ ἀνέχθηκε τὴν μοιχεία τῆς συζύγου του, βλ. σελ. 211-2. Γιὰ ἐμπλοκὴ μοναζουσῶν βλ. σελ. 212.

Πορνεία: σύναψη ἐρ. σχέσεως μετ' ἄγαμῆ (ἀνύπανδρῆ) ἢ μὴ ἑγγαμῆ πιά, ἐλεύθερη καὶ ἔντιμη γυναῖκα. Ἄρα δὲν περιλαμβάνεται ἡ παλλακεία, ἢ συνεύρεση μετ' δούλη καὶ ὁ ἔταιρισμός.

Ἐκλογή: περιλαμβάνει καὶ τὶς μὴ ἐλεύθερες καὶ τὶς ἔταιριζόμενες. Ποινές (κλιμακούμενες ἀναλόγως μετ' τὴν συναυτουργό): μετ' ἐλεύθερη γυναῖκα → 12 ῥαβδισμοὶ γιὰ ἑγγαμὸ ἄνδρα καὶ 6 γιὰ ἄγαμο, μετ' δούλη → περιοριστικὰ ποινά.

Μακεδόνες: ὄχι οὐσιαστικὰ διαφοραί.

Παιδοφθορία: Ἀπαγορεύεται ἐρ. σχέση μετ' κορίτσι μικρότερο τῶν 12 ἐτῶν. Μετὰ τὸ 12ο ἔτος γίνεται «δεκτικὴ ἄνδρός». Ποινή: ἔντιμοι → περιορισμός σὲ νῆσο ἢ ἐξορία, εὐτελεῖς → καταναγκαστικὰ ἔργα.

Προαγωγοί/πορνοβοσκοί → θανατικὴ ποινὴ

Ὁμοφυλοφιλία: σύναψη ἐρ. σχέσης ἀνδρῶν. Προστατευόμενο ἔννομο ἀγαθὸ → ἀνδρεία (κυρίως φαίνεται στὴν πολεμικὴ πράξη καὶ στὶς ἀνάγκες τῆς αὐτοκρατορίας σὲ ἀξιόμαχους πολεμιστάς). Ἰουστινιάνειο δίκαιο: ποινὴ θανάτου (ἂν καὶ σῶζονται ἱστορικὲς μαρτυρίες γιὰ καυλοτόμηση/ἀπότμηση παιδεραστῶν ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ → γενικὴ πρόληψη μετ' ἀνταποδοτικὴ ποινὴ, δηλ. τιμωρεῖται τὸ βλάψαν μέλος).

Ἐκλογή: γιὰ τὰ μικρότερα τῶν 12 ἐτῶν θύματα λόγῳ ἐλλείψεως διακρίσεως αἴρεται ὁ καταλογισμός (ἄλλιῶς θὰ εἶχαν τὴν ἴδια ποινὴ μετ' τὸν δράστη: Οἱ ἀσελεγεῖς (ὁμοφυλόφιλοι /ἀρσενικοῖται, ἀρρένομανοῦντες), ὃ τε ποιῶν καὶ ὁ ὑπομένων (ἐνεργητικὸς καὶ παθητικὸς), ξίφει τιμωρίσθωσαν· εἰ δὲ ὁ ὑπομένων ἤττων τῶν δώδεκα ἐτῶν (<12) εὐρεθῆ, συγχωρείσθω, ὡς τῆς ἡλικίας δηλούσης μὴ εἶδέναι αὐτὸν τι ὑπέμεινεν [δὲν ἔχει διάκριση τῶν πράξεων]. Γιὰ τὶς γυναῖκες δὲν ἐνδιαφέρεται τὸ πολιτικὸ δίκαιο.

Κτηνοβασία (bestialitas) : ἐρωτ. ἐπαφὴ μετ' ζῷο. Ἐκλογή: ποινὴ → καυλοτόμηση: Οἱ ἀλογευόμενοι (πράττουν παρὰ φύσιν/παράλογες πράξεις), ἤγουν (δηλαδή) κτηνοβάται, καυλοκοπέισθωσαν (ἀπότμηση γεν. ὄργάνου). Μόνον θεωρητικὸ ἐνδιαφέρον. Δὲν ὑπάρχει οὐδεμία μαρτυρία διώξεως ἢ ἐπιβολῆς ποινῆς γιὰ κτηνοβασία. Βλ. σελ. 214-5.

Αἰμομιξία. βλ. σελ. 215

Διγαμία. βλ. σελ. 215-6.